

Междинен доклад

от Елена Тарашева и Теодора Иванчева

Въпрос: Ефективно ли е ученето на чужди езици за академични цели чрез медии?

Проблем: Практиката и теорията на чуждоезиковото обучение разделя преподаването на чужд език на два типа курсове: общи и специализирани. Специализираният език, който се изисква в университетите се определя като ‘английски за академични цели’. Той се отличава от общия език по речника, граматичните структури, степените на формалност и други параметри от лингвистичен характер. Затова съвременните разработки го описват като отделен регистър, а не като своеобразна ‘надстройка’ на английския език за общи цели. (детайлна дискусия в JEAP *Journal of English for Academic Purposes* www.elsevier.com/locate/jeap, и в предговора на Flowerdew J. and M. Peacock (ed.) (2001) *Research Perspectives on English for Academic Purposes* CUP). Обучението в академичен английски се счита за по-фокусирано и изисква по-висока ефективност и икономия на време, отколкото общоезиковите курсове.

Академичният английски по необходимост използва текстове с научна тематика. Проблемите при работа с такива текстове са в три направления: (а) текстовете са трудни като синтаксис и лексика; (б) научната тематика изисква познаване на съответната област и така за студентите е труден както езикът, така и тематиката; (в) изключен остава културният компонент на езика – общият контекст, необходим за разбиране на логиката на езика. Като цяло, обучението остава ограничено в рамките на един специализиран регистър.

Експеримент: Да се установи научава ли се английски език за академични цели чрез курс, който използва медийни текстове. Преподаването чрез медийни текстове предлага разрешение на трите проблема, изброени горе както следва: а – медийните текстове са общодостъпни; б- тематиката не изисква специализирани познания в някаква научна област; в- развива се разбирането за културната специфика на действителността, в която се говори английският език.

Работата с медийни текстове е използвана в академични курсове, описани в Graves, Kathleen (2000) *Designing Language Courses* Boston: Heinle and Heinle Publishers, Bronia P.C. So (2005) “From Analysis to pedagogic applications: using newspaper genres to write school genres” *JEAP* 4 (2005) pp. 67-82 и други публикации. Експериментът ползва правени разработки, развива идеи в малко по-различна насока и адаптира постиженията към българската практика и изискванията на НБУ.

Участници: 17 студенти от НБУ, ниво на владеене на английски език Advanced – Proficient.

Курс: 60 часа, ежедневно по 6 в продължение на 2 седмици.

Теми: Заглавията на статиите във вестниците; Първото изречение (абстракт); Новина – коментар; Подзаглавията; Илюстрацията във вестниците; Подбор по важност на новините; Преглед на печата (дайджест); Политическата ориентация на вестниците; Начини за придаване на значимост на новини.

Занятията бяха разделени на 3 части – представяне на методика, самостоятелно прилагане и презентации на резултатите от самостоятелното прилагане.

Лингвистични проблеми засегнати при преподаването: основно лексикално значение – преносни значения; денотативно значение – конотации; метафорични употреби; модалност и начини за изразяването и; значения на времената в английския език; езикови реалии и връзката им с културната действителност.

Измерване на езиковото ниво: Международно признатия изпит по академичен английски език IELTS (International English Language Test for Students). Входно ниво – едночасов изпит с 20 тестови единици; изходно ниво – едночасов изпит с 40 тестови единици за усложняване на задачата.

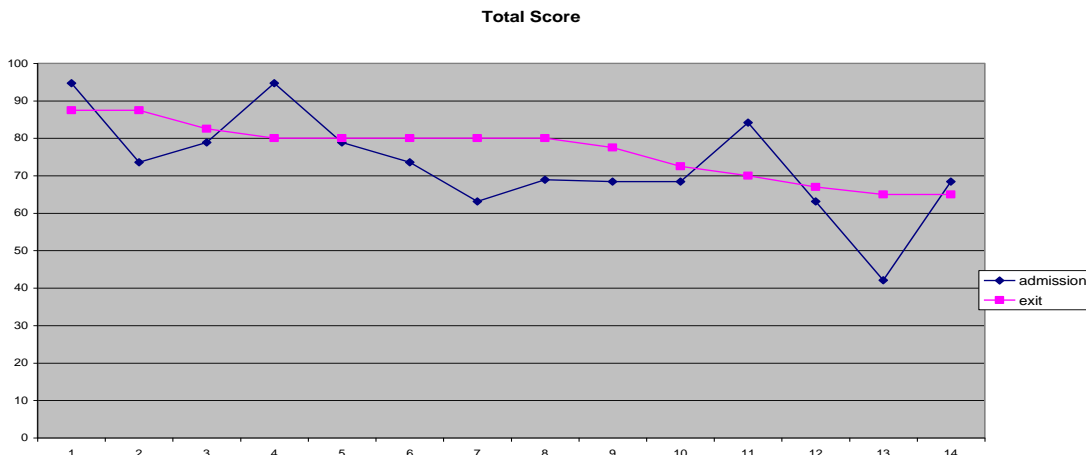
Задоволство от курса: въпросник и посещаемост на курса.

Хипотеза: Ако нивото на езиковата компетентност в академичния регистър, измерена чрез теста нараства при двукратно усложняване на теста, значи курсът е допринесъл за развиване на уменията на студентите в областта на английския език за академични цели. Нивото на задоволство и посещаемост се смятат като показателни за полезността на курса, тъй като мотивацията е положителен фактор за езикоусвояването.

Резултати

Графика 1. съпоставя резултатите от входния и изходния тест по академичен английски. Три от студентските работи не са включени в изследването, тъй като 1 студент е пропуснал компонент от теста по невнимание, 1 е правил входния тест в къщи поради болест и 1 е с намалено зрение и не можа да се побере във времето за работа по обективни причини. Така тестовете за изследването са 14.

На оста y са разположени резултатите от теста в проценти, на оста x са участниците в експеримента. Синята линия представя резултатите от входното ниво, а червената – от изходно.

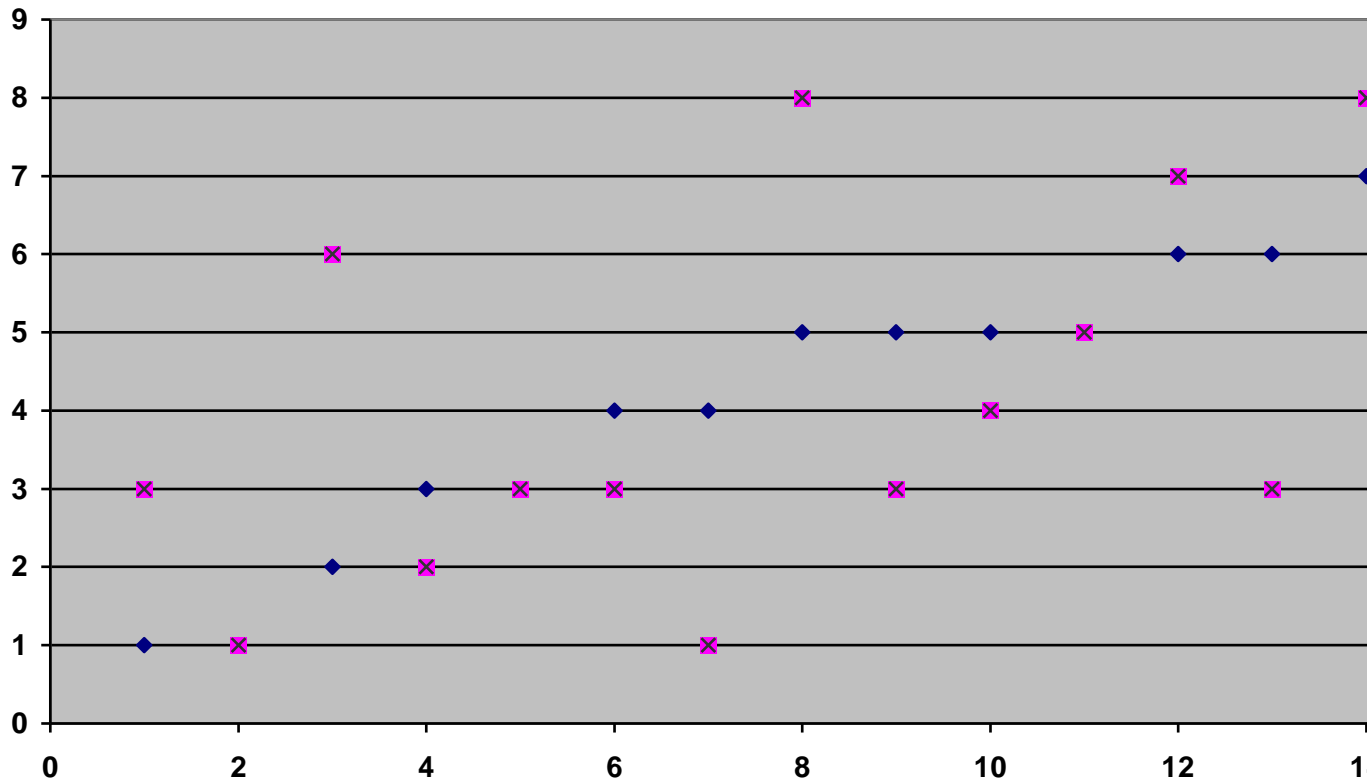
Графика 1. Резултат от теста.

Общата тенденция е нарастване на резултатите. Дали то е показателно за повишено езиково ниво или е следствие от измерителна грешка ще покажем чрез понятието *корелация* между двата теста. Използваните тестове са стандартизирани от синдиката в Кеймбридж, така, че предполагаме, че дефектните единици са отстранени и тестовете съдържат само работещи компоненти. Но всички изпитни материали действат в зависимост от хората, върху които са приложени, така че надеждността им се доказва след прилагане върху съответната популация. Тестът се смята за надежден в съпоставка с втори тест, когато участниците заемат сравнително идентични позиции в класациите по резултат от двата теста, което е известно като *позитивна корелация* (Anderson, J. C., C.Clapham and D. Wall *Language Test Construction and Evaluation* CUP 1995: 77ff). При такава корелация, графиката показва диагонално разположение на резултатите от нулата в координатната система към абсолютния максимум. При последователно провеждане на два теста с еднаква измерителна стойност, без промяна в знанията на студентите, двата теста трябва да класират участниците по един и същ начин, ако измерват точно. Установената формула за изчисляване на корелацията между резултатите от двата теста е:

$$rho = 1 - \frac{6\sum d^2}{N(N^2 - 1)},$$

където rho е коефициент на корелация, d – разлика в класирането на студентите в двата теста, N – брой на студентите, \sum - сбор По тази формула при пълно съвпадение на резултатите и съответно - езиковото ниво – rho е единица. При наличие на преподаване между двата теста и усложняване на теста, пълно съвпадение не е възможно. Все пак, корелацията трябва да има стойност над 0,05, защото коренна промяна на езиковото ниво не е възможна и слабата съотносимост между двата теста показва, че тестовете не измерват добре.

Следната скатограма представя конкретните резултати за тестовете на входа и изхода на нашия експеримент. Сините точки представят класацията по резултат от входния тест, а червените – от и зходния

Графика 2. Надеждност на теста – корелация.

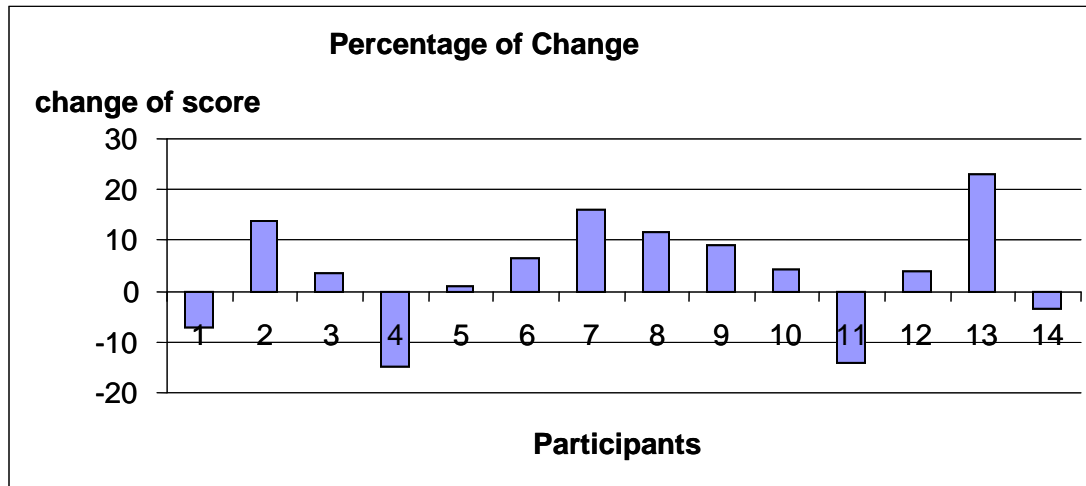
Вижда се, че резултатите се разполагат в диагонал от центъра към горния десен ъгъл на графиката, което изобразява позитивна корелация. Цифровият израз, изчислен по формулата е 0.5131. Следователно, може да се твърди, че тестът е задоволително надежден за съответната популация при условията на експеримента.

С това уточнение се връщаме към коментар на графика 1, представяща резултатите от тестовете. При входния тест има един непокриващ нивото (42%) и двама минимално преминаващи 60-процентовата бариера, под която резултатът се смята за провал. Средният резултат от входния тест е 72 %, а мнозинството участници имат между 68 и 74 %, което отговаря на добра и много добра оценка. Поради доброволния характер на участие в теста, записалите се бяха студенти предимно от 3 и 4 курс, специалност ‘Приложна лингвистика’, показали високи резултати по общ английски на съответните нива. Като се има предвид, че IELTS служи за входен тест в университетите, където обучението се провежда на английски език,

можем да заключим, че ползата от обучението по общ английски за успех в теста е минимална.

На изхода обаче голямото мнозинство от студентите показват между 70 и 80% успеваемост, т.е. при полагане на изпита биха получили много добри и отлични оценки.

Конкретното повишение личи от графика 3:

Графика 3. Промяна в резултат

Тенденцията към увеличаване е устойчива: в три случая с над 10 %, а при един от участниците – с 22%. Петте случая на повишаване под 10 % също отчитаме като прогрес, поради двукратното усложняване на изходния тест.

Вижда се, че с изключение на четири резултата, които спадат при изходния тест, останалите 10 показват повишаване на езиковото ниво. Двата спада на изходния бал запазват съответните оценки в рамките на отличните, един прехвърля границата от отлична към много добра оценка и един не дава съществена разлика в рамките на добра оценка. На практика значимост има единствено спадането от отлична към много добра оценка. С оглед на това, че тест, съдържащ повече единици в теорията за тестването се смята за по-прецизен, можем да предположим, че снижението се дължи на повишената прецизност на изходния тест, т.е. реалната оценка на студента е по-скоро много добра, а краткият тест на входа е допуснал завишение.

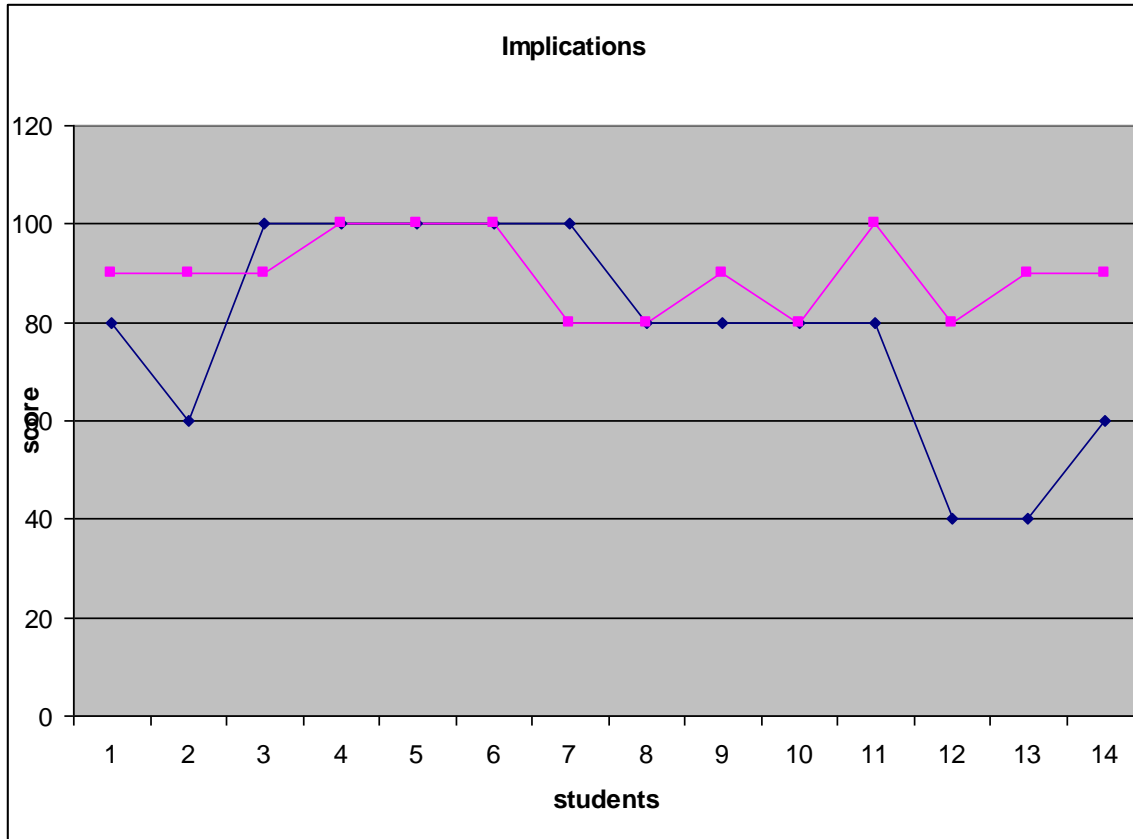
Следната таблица очертава конкретните стойности за всеки студент:

94.7	87.5	-7.2
73.6	87.5	13.9
78.9	82.5	3.6
94.7	80	-14.7
78.9	80	1.1
73.6	80	6.4
63.1	80	16
68.9	80	11.6
68.4	77.5	9.1
68.4	72.5	4.1
84.2	70	-14.2
63.1	67	3.9
42.1	65	22.9
68.4	65	-3.4
13.49817	7.607562	10.94697
72.92857	76.75	

Графика 4. Вход – изход - промяна

Повишението на средния резултат при изходния тест е от 72.92 на 76.75 – с 3.83. Подобряване на езиковото ниво се забелязва при 71.42 % от участниците, значимо над половината от участниците. Спадане се забелязва в случаи на високи резултати на входното ниво. Тъй като приехме, че намаляването идва от повишената прецизност на показанията, като цяло можем да заключим, че езиковото ниво на студентите се подобрява в следствие от курса.

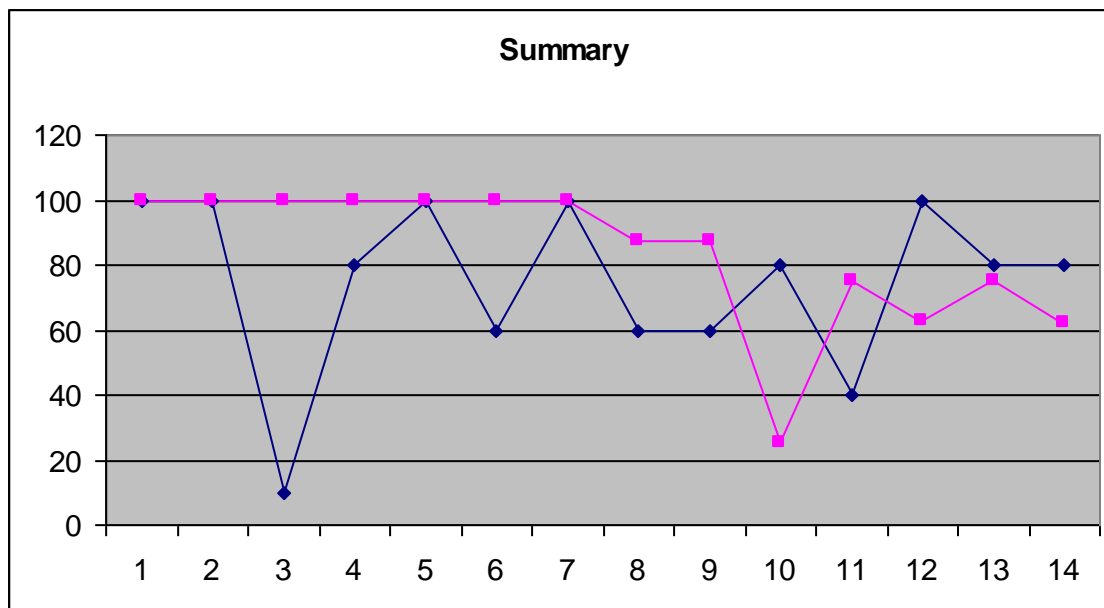
Тестът оценява три сфери от усвояването на езика: логически операции със съдържанието (заклучения, пресупозиции и т.н.), кратко обобщаване на съдържанието (под формата на заглавия и резюмета) и работа с детайли в текста. Макар, че броят на тестовите единици не е достатъчно голям за сигурни заключения, представяме ориентировъчно обобщение за успеваемостта при всеки тип работа с текст:

Графика 5. Резултат за извършване на логически операции

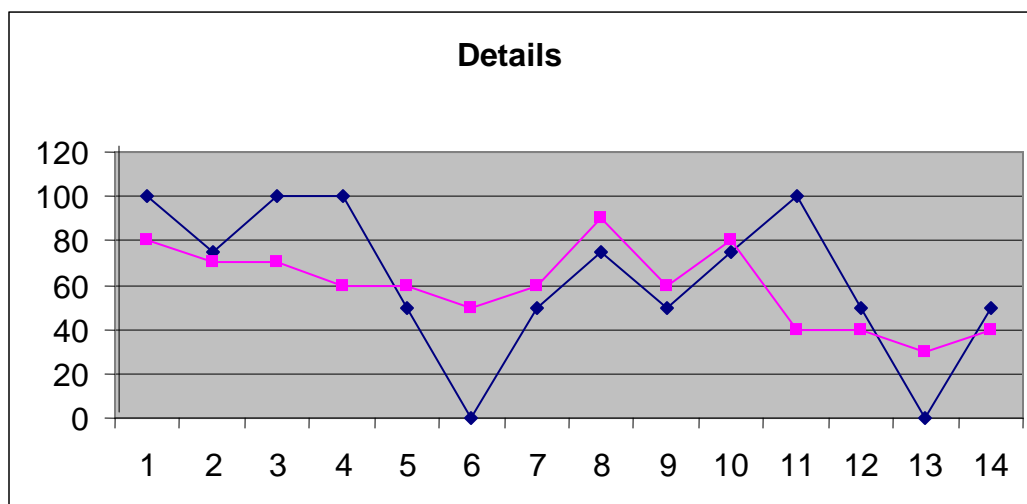
Вижда се, че в резултат от курса, студентите показват успеваемост между 80 и 100 процента. Тези резултати интерпретираме в смисъл, че те са подобрили способността си да правят заключения на базата на прочетеното от тях.

Подобно е положението с обобщаването:

Графика 6. Резултат при обобщаване.

По-слаби остават резултатите при работа с детайлите в текста.

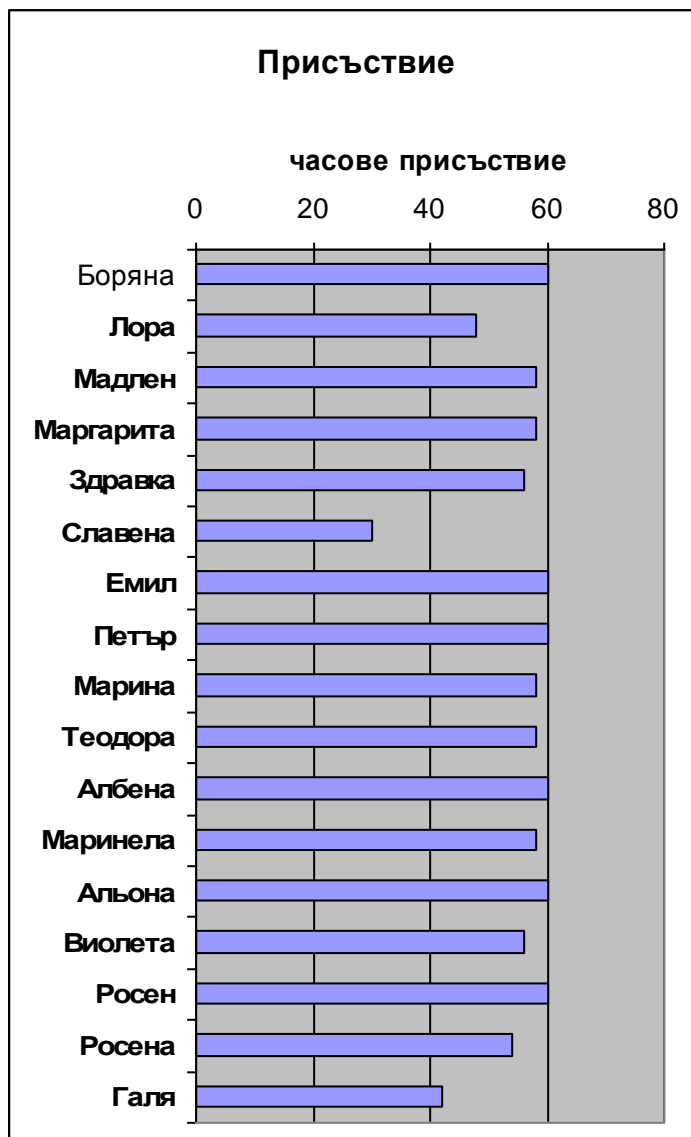

Графика 7. Резултат при работа с детайли в научния текст.

Нарастване в сравнение с изходното ниво се наблюдава, но в пет от случаите резултатите остават под и в границата на 60-те процента. Предположението ни е, че работата с детайлите в текста зависи в голяма степен от речника на студентите. В рамките на интензивен 60 часов курс развиването на речник е трудно, нужен е по-дълъг период от време. Вероятно също трябва да се работи върху специализирания академичен речник.

С условностите и ограниченията на експеримента може да се заключи, че курсът чрез медии развива добре уменията за обобщаване и логически операции, т.е. аналитичните способности за четене, и в по-слаба степен – работата с детайли, или речника. Вероятно при по-голяма продължителност във времето може да се получи ефект и върху речника и съответно – детайлите. Поради факта, че специализацията на езика зависи също от конкретната академична област, оптималният вариант за обучение по академичен английски би бил курс чрез медии за развиване на аналитичните умения плюс специализиран курс в академичната област за работа върху детайлите в текста.

Мотивацията за участие в курса отчитае според посещаемостта на занятията и според въпросник.

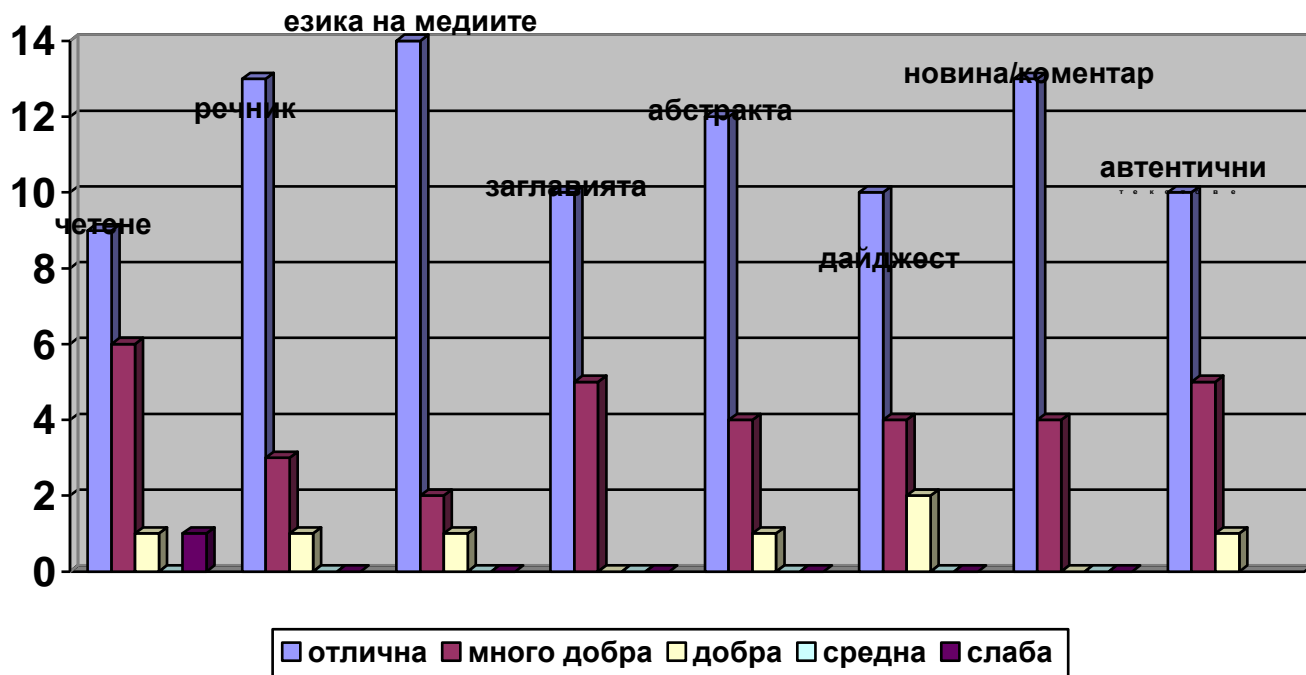
Графика 8. Посещаемост.

Вижда се, че 7 души са посетили всичките 60 часа на курса, 8 души са отсъствали за по 2-4 часа – което се дължи предимно на закъснения - и двама са отсъствали за повече от 10 часа: единият поради заболяване, другият поради работата си. Цялостно, посещаемостта е изключително висока, което приемаме за форма на одобрение на курса.

Анкетата за полезност на курса задава три кръга въпроси. Първият кръг търси да установи как оценяват студентите възможността за развиване на определени умения, свързани с четенето. Отношението към учебния процес създава възможности за по-добро езикоусвояване при положителни нагласи. Въпреки това тази оценка е субективна – допускаме, че курсът може да развива умения, дори и студентите да не осъзнават това. Вторият кръг въпроси търси да установи как студентите оценяват уменията си в различни области на четенето. Това смятаме за показател за подобро самочувствие, което е фактор за по-високо езиково ниво. Третият кръг въпроси търси да установи мнението на студентите за включването в учебния процес на различни компоненти, като културни параметри, работа с актуални материали, връзка с житейски умения, самостоятелна работа.

Отговорите на първия въпрос са представени на следната графика:

1. Курсът ми даде възможност да развия умения за:

Графика 9. Анкета за възможностите за развиване на умения.

Преобладават отлични и много добри оценки. Най-общият показател – разбиране на езика на медиите - е най-високо оценен, което е очаквано при такава специализация на курса. Изненада е високата оценка за възможностите за развиване на речника на фона на слабите резултати за работата с детайли в текста. Вероятно показателят “време” и “специализирана академична лексика” е оказал влияние при резултатите от теста, а не някаква принципна невъзможност за развиване на речник.

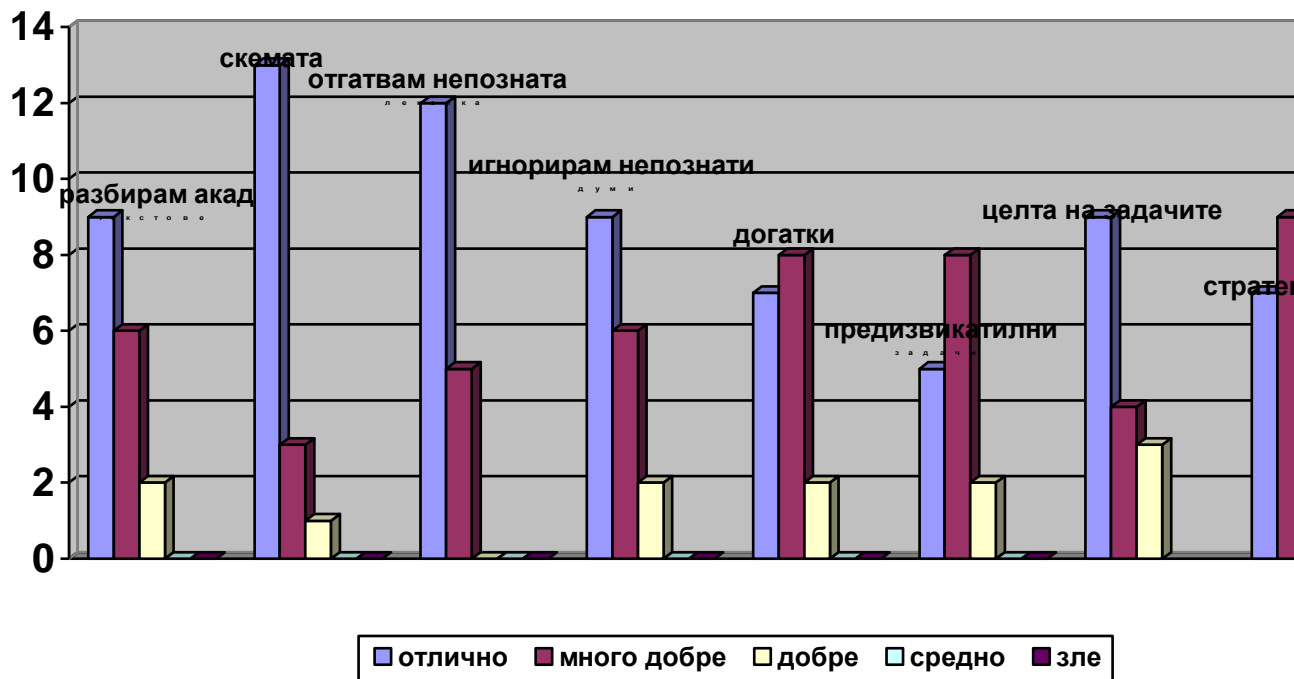
Сравнително малко студенти си дават сметка, че курсът развива уменията “четене”. Един респондент дори твърди, че никак не развива това умение – макар резултатите от теста да показват друго. Тази разколебаност вероятно се дължи частично на тълкуването, което се дава на четенето като четене на глас и частично – на неразбиране на комплекса умения, нужни за четене.

Удовлетвореността от възможността да се развият уменията за различаване на новина от коментар и да се разбират жанровите характеристики обяснява причината за подобряването на аналитичните умения за четене, които отчитаме чрез теста. По същество, тези умения се смятат за важна част от комплекса ‘четене’ в академичния регистър.

Като цяло, отношението към възможностите за развиване на умения за четене – особено аналитичните – е положително, което е повлияло позитивно на езикоусвояването. Очертава се също необходимостта от информирано развиване на уменията: нужно е на учещите да се каже как компонентите на курса се очаква да подобрят способностите им.

Самооценката на уменията е също доста висока, както личи от графиката, представяща отговорите на втория въпрос.

След завършването на курса умея:

Графика 10. Анкета за самооценка на уменията.

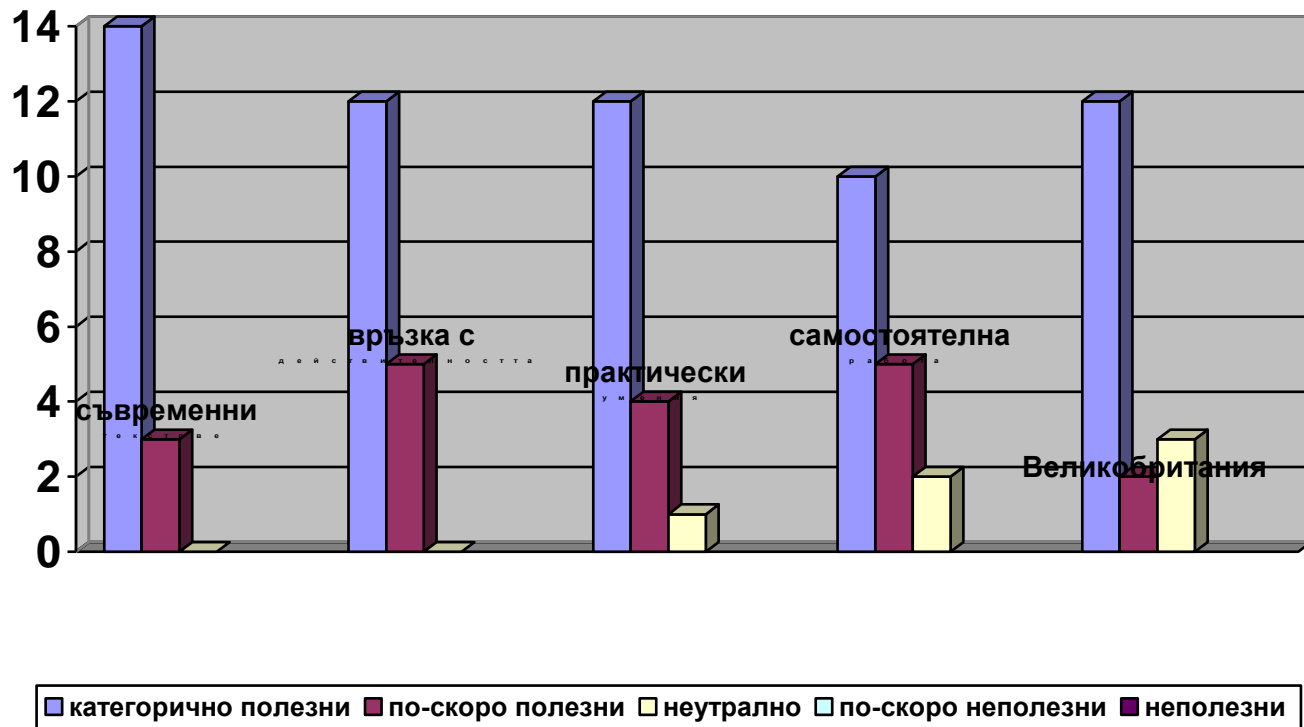
Почти всички студенти отчитат, че са на най-високото ниво по отношение на аналитичните фактори при четене: работа с текстови схеми, досещане или игнориране на непознати думи и осъзнаване на целта на задачите за четене. Значимо разколебани са единствено относно справянето с предизвикателни текстове. Усещането, че има нужда да развият още уменията си за догатки и ползване на различни стратегии е положителен фактор, в смисъл, че съзнаването на проблема е част от разрешаването му.

Важен показател е, че студентите отчитат доста високо умението си да четат академични текстове – макар, че такива не са ползвани в рамките на курса. Вероятно тестовете са повишили разбирането им за това, че уменията да работят с медии се отразяват върху уменията да четат академични текстове.

Резултатите от двата въпроса дотук предполагат, че студентите не са напълно доволни от себе си и предвиждат възможността тестът да отхвърли едни завишени самооценки на уменията им.

Третият въпрос отразява положителна оценка на подхода към изучаване на чужд език, възприет в този курс.

Оценявам предложените от курса възможности за:

Графика 11. Анкета за подхода към обучението.

Отговорите са в рамките на най-високите показатели. Студентите са категорични в изискването си курсът да изгражда пратически умения, да е свързан с действителността и да предлага съвременни текстове. По-разколебани са по отношение на възможностите за самостоятелна работа. Едно от обясненията може да е, че срещат трудности при работа с медийните текстове и предпочитат да работят с помощ от преподавателя. Това беше споделено и в дискусиите.

Заклучения:

1. Има основание да се смята, че курсът чрез медийни текстове подобрява способностите на студентите в областта на академичния английски език. Особено подобрене се наблюдава при аналитичните умения.
2. С цел обхващане на различните степени на специализация, оптималният вариант изглежда курс по английски език чрез медии за подобряване на аналитичната и културна компетентност в комбинация със специализиран курс, свързан с конкретна академична област за развиване на съответния речников фонд.
3. По отношение на интереса и способността да мотивира, курсът отбелязва изключително високи резултати. Самият факт на популярността се смята за фактор в полза на по-добро езикоусвояване.

4. Курсът съдържа възможности за развиване трите общообразователни умения: а) на родноезиковата компетентност чрез правене на дайджест на материали от чуждоезикови медии на български език; б) на компютърни умения чрез използване на електронни източници на информация и справочници; в) на чуждия език. Допълнително, обобщаването на информация от чуждоезикови медии на български език може да се окаже от полза както за студентите, които създават дайджести, така и за евентуални читатели.

Въпроси за разрешаване в течение на експеримента:

1. Как работи курсът при студенти с по-ниска степен на езикова компетентност – възможно ли е компетентността по академичен английски да се откъсне от знаенето на общ английски, което е изключително трудоемко и изисква много време?
2. Ако да – възможно и ефективно ли е да се преодолее нагласата на студентите да минават по няколко курса общ английски, който – както се вижда от експерименталните данни – има слабо отношение към академичния?
3. Каква е ефективността на курсовете с използване на етнографски методи, реторика и межкултурен тренинг?
4. Убедителна ли е методиката на отчитане на ефективността чрез приложението на тестове, предложена при пилотното приложение на експеримента?